

เบญจมาศตัดดอก

ที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ทีฆขุนทดเถียร
และนายศุภณัฐ กาญจนวัฒน์นางค์

เบญจ มาศเป็นไม้ดอกอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีสีสันสดใส มีอายุการปักแจกันนาน และราคาไม่แพงมากนัก สำหรับประเทศไทย ปริมาณดอกเบญจมาศยังไม่เพียงพอับความต้องการใช้ในประเทศจึงมีการนำเข้าดอกเบญจมาศจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนำเข้าจาก

ประเทศมาเลเซีย แต่เนื่องจากดอกนำเข้ามีราคาแพงขึ้น แนวโน้มการขยายพื้นที่ปลูกภายในประเทศจึงมีมากขึ้น

ประวัติความเป็นมาของการปลูก เบญจมาศในประเทศไทย

การปลูกเบญจมาศในประเทศไทย ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าได้นำเข้ามาปลูกตั้งแต่เมื่อใด แต่มีการปลูกมานานแล้ว ในปี พ.ศ. 2506 ได้มีการนำเบญจมาศสายพันธุ์ต่าง ๆ จากประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นเข้ามาปลูกหลายครั้ง โดยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และยังสามารถนำพันธุ์ใหม่ ๆ เข้ามาจกประเทศไต้หวัน ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และอิสราเอล โดยโครงการหลวงอย่างต่อเนื่อง (สมเพียร เกษมทรัพย์, 2526 และ อติศร กระแสชัย, 2535) หลังจากนั้นมีการนำเบญจมาศจากประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสายพันธุ์ยุโรปหลายสายพันธุ์ มาปลูกที่โครงการหลวง และคัดสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในประเทศไทยด้วย (สมเพียร เกษมทรัพย์, 2526)

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกเบญจมาศประมาณ 2,000 ไร่ พื้นที่ปลูกที่สำคัญได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย เพชรบูรณ์ นครราชสีมา อุตรดิตถ์ ขอนแก่น หนองคาย และอุบลราชธานี (เศรษฐพงศ์ เลชะวัฒนะ, 2546) โดยในปีที่ผ่านมาเกษตรกรมีการขยายพื้นที่การผลิตในฤดูหนาวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ราคาเบญจมาศตกต่ำ แต่ผลผลิตไม่ต่อเนื่องต้องนำเข้าจากต่างประเทศปีละไม่ต่ำกว่า 500 ล้านบาท และเกษตรกรยังขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น พันธุ์ การขยายพันธุ์ด้วยต้นแม่พันธุ์ การจัดการโรคและแมลงที่เหมาะสม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545)

จังหวัดนครราชสีมาได้มีการดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตเบญจมาศเพื่อทดแทนการนำเข้า ในปี พ.ศ. 2542 ที่อำเภอวังน้ำเขียว เพื่อทำการผลิตเบญจมาศทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ ในเขตพื้นที่เริ่มต้น 5 ไร่ 20 ราย เนื่องจากอำเภอวังน้ำเขียวมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 500 เมตร มีสภาพภูมิอากาศเย็นตลอดปี (อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 22-27 องศาเซลเซียส) และยังมีระยะทางใกล้ตลาดกรุงเทพมหานคร เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งปลูกในภาคเหนือ ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมามีการขยายผลการปลูกเบญจมาศไปยังเกษตรกร

ในอำเภอวังน้ำเขียวและอำเภอสูงเนินเพิ่มขึ้น อีกทั้งพัฒนาการผลิตจนสามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี จากสถิติการปลูกเบญจมาศในจังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2546 พบว่ามีพื้นที่ปลูกเบญจมาศในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา 150 ไร่ ผลผลิตประมาณ 60 ตันต่อปี (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา, 2546)

สายพันธุ์เบญจมาศ

สายพันธุ์ที่เกษตรกรในอำเภอวังน้ำเขียวนิยมปลูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ พันธุ์เรแกน โพลาลีส และอับป่า ตามลำดับ ซึ่งมีอิทธิพลมาจากความต้องการของตลาด ดอกมีน้ำหนักดี เป็นพันธุ์ที่ปลูกง่ายต้นแข็งแรง ต้านทานโรคได้ดี และความสวยงามของดอก รองลงมาได้แก่ พันธุ์โรเวอริ มะลิ โมนาลิซ่า และฟารีโร (อนุสร จันทรแดง, 2549)

การจำแนกประเภทเบญจมาศ ตามรูปร่าง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2545) ได้จำแนกรูปร่างของเบญจมาศ ตามลักษณะของกลีบดอก และการจัดเรียงตัวของกลีบดอก มีแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ซิงเกิ้ล (single) หรือดอกชั้นเดียว มีลักษณะคล้ายดอกเดซี่ ประกอบด้วยดอกย่อยวงนอก (ray floret) 1-2 ชั้น และดอกย่อยชั้นใน (disk floret) จะไม่พัฒนาหากแต่รวมตัวเป็นกระจุก

อยู่ตรงใจกลางดอก (รูปที่ 1)

2. **อนิโมน (anemone)** ลักษณะคล้ายดอกชั้นเดียวแต่ disk floret มีความยาวมากกว่าแบบดอกชั้นเดียว และมีลักษณะเป็นหลอดรวมตัวกระจุกอยู่ตรงใจกลางดอก จึงมีขนาดใหญ่กว่าและมองเห็นเด่นชัดกว่าแบบดอกชั้นเดียว

ทำให้ส่วนกลางช่อดอกโป่งขึ้น บางครั้งกลีบดอกชั้นในมีสีต่างไปจากกลีบดอกชั้นนอก (รูปที่ 2)

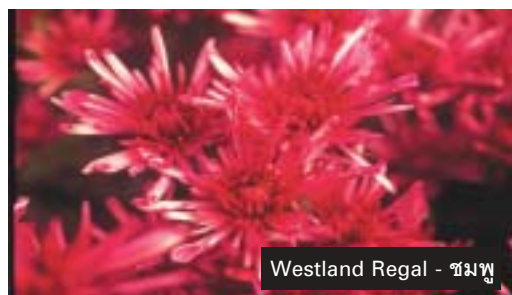
3. **สไปเดอร์ (spider)** หรือแมงมุม ประกอบด้วยกลีบชั้นนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเรียวยาวและปลายโค้งคล้ายขาแมงมุม (รูปที่ 3)

รูปที่ 1 ลักษณะดอกเบญจมาศรูปทรงแบบ single และตัวอย่างพันธุ์ 3 สายพันธุ์

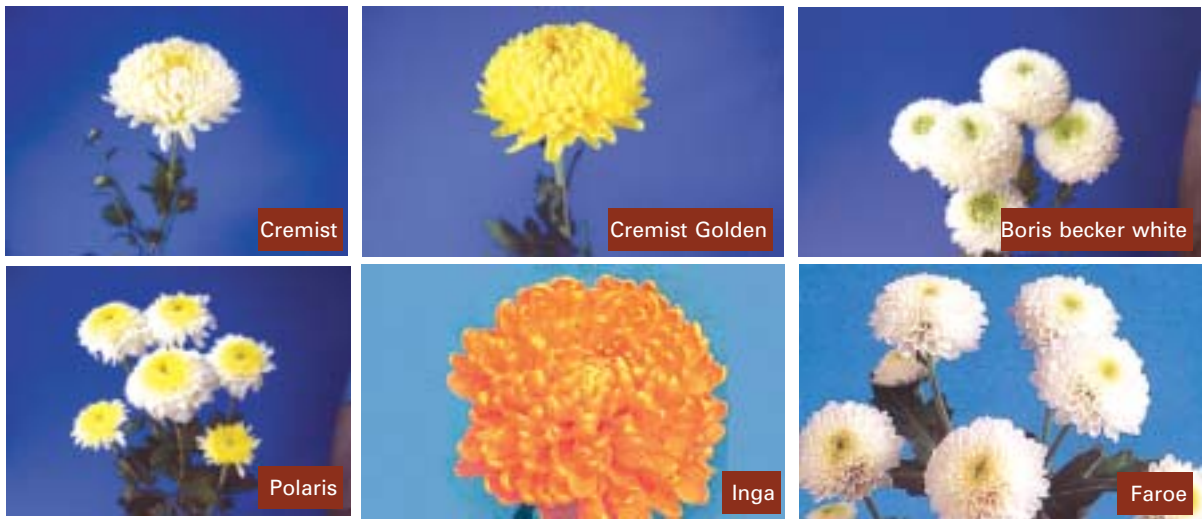
รูปที่ 2 ลักษณะดอกเบญจมาศรูปทรงแบบ anemone และตัวอย่างพันธุ์ 3 สายพันธุ์

รูปที่ 3 ลักษณะดอกเบญจมาศรูปทรงแบบ spider และ half spider และตัวอย่างพันธุ์ 3 สายพันธุ์

รูปที่ 4 ลักษณะดอกเบญจมาศรูปทรงแบบ pompon และตัวอย่างพันธุ์ 3 สายพันธุ์

รูปที่ 5 ลักษณะดอกเบญจมาศรูปทรงแบบ decorative และตัวอย่างพันธุ์ 6 สายพันธุ์

รูปที่ 6 ลักษณะดอกเบญจมาศรูปทรงแบบ ดอกใหญ่ (large flowered) และตัวอย่างพันธุ์ 3 สายพันธุ์

4. **ปอมปอน (pompon)** มีลักษณะกลีบดอกของ ray floret จะสั้นกว้าง และจุ่มเข้าหาใจกลางดอกอีกทั้งพัฒนามากกว่า disk floret จึงมองเห็นคล้ายกับว่ามีเฉพาะ ray floret เท่านั้น ลักษณะดอกเป็นลูกกลมมนสวยงามคล้ายลูกปิงปอง ประกอบด้วยกลีบดอกชั้นนอกที่มีขนาดเท่า ๆ กันโดยไม่ปรากฏให้เห็นกลีบดอกชั้นใน (รูปที่ 4)

5. **เดคโคเรทีฟ (Decorative)** หรือดอกซ้อน มีลักษณะคล้ายปอมปอนเพราะประกอบด้วยกลีบดอกชั้นนอกเป็นส่วนใหญ่ แต่แตกต่างกันตรงที่กลีบดอกของ ray floret รอบนอก ๆ จะมีความยาวกว่ากลีบดอกของ ray floret ที่อยู่รอบใน ๆ จึงทำให้รูปทรงของดอกดูแบนกว่าเป็นดอกซ้อนมีขนาดใหญ่ (รูปที่ 5)

6. **ดอกใหญ่ (large flowered)** ดอกที่บานแล้วจะมีขนาดใหญ่กว่า 4 นิ้ว ส่วนใหญ่แล้ว จะไม่เห็นกลีบดอกชั้นใน นิยมปลูกโชว์ โดยเด็ดดอกข้างออก ให้เหลือเพียงดอกยอดดอกเดียวต่อ 1 ก้าน การพัฒนาของ ray floret จะมีมากกว่า disk floret จึงแทบจะมองไม่เห็น disk floret (รูปที่ 6)

เทคโนโลยีการผลิตและสภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมของ เกษตรกรผู้ปลูกเบญจมาศอำเภอ วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

เกษตรกรนิยมปลูกเบญจมาศภายใต้โครงหลังคาพลาสติก เพื่อกันฝนขนาดโครงสูง 1.5 เมตร กว้าง 2.5 เมตร ยาว 20 เมตร แต่ละโครงมีแปลงย่อย 2 แปลง ขนาด 1 X 20 เมตร ปลูกได้ 1,250 ต้นต่อแปลง หรือ 2,500 ต้นต่อโครง สามารถให้ผลผลิตดอกเบญจมาศเฉลี่ยโครงละ 165 กิโลกรัมโดย 1 ไร่ ปลูกได้ 18 โครง พลาสติกคลุมหลังคามีความหนา 150

ไมครอน กันยูวี 7 เปอร์เซนต์ ใช้ซาแรน 50 เปอร์เซนต์ พรางแสงแก่ต้นอ่อนที่ปลูกในสัปดาห์แรกจนตั้งตัวได้ และจะพรางซาแรนอีกครั้งเมื่อดอกเบญจมาศเริ่มแย้มเพื่อไม่ให้สีดอกซีด

จากการศึกษาของอนุสร กระแสชัย (2549) รายงานว่า ปี พ.ศ. 2549 อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ปลูกเบญจมาศประมาณ 35 ไร่ ร้อยละ 95 อยู่ในตำบลไทยสามัคคี เฉลี่ยพื้นที่ปลูกไร่ละ 2.46 ไร่ และรายได้ที่สูงสุดปลูกเบญจมาศเป็นจำนวน 20 ไร่ เนื่องจากเบญจมาศไม่สามารถปลูกซ้ำที่เดิมได้เพราะจะสะสมโรคในดิน ต้องมีการปลูกพืชอื่นขึ้นอย่างน้อย 3 เดือนจึงจะกลับมาปลูกที่เดิมได้ เกษตรกรร้อยละ 31.4 มีพื้นที่ไม่เพียงพอที่จะหมุนเวียนและแก้ปัญหาโดยการเช่าที่เพื่อนบ้านปลูกเบญจมาศเพิ่มเติมจากพื้นที่ของตนเอง เฉลี่ยไร่ละ 0.8 ไร่ ดังนั้นเกษตรกรน่าจะ มีพื้นที่ปลูกเบญจมาศเฉลี่ยไร่ละ 3.66 ไร่ รวม 128.1 ไร่ อย่างไรก็ตามเมื่อนับจำนวนโครงที่ปลูกแล้ว เกษตรกรปลูกเบญจมาศเฉลี่ยคนละ 66.2 โครงต่อปี รวมทั้งอำเภอ 2,318 โครงต่อปี มีผลผลิต 348 ต้นต่อปี มีรายได้ประมาณ 17.4 ล้านบาท (กิโลกรัมละ 50 บาท) เกษตรกรรายเล็กที่สุดปลูกปีละ 2 โครง ขณะที่รายได้ที่สูงสุดปลูกปีละ 480 โครง โดยมีต้นทุนการผลิต 3,731 บาทต่อโครง และให้ผลผลิตดอกเบญจมาศเฉลี่ยโครงละ 165 กิโลกรัม จึงมีต้นทุน 22.6 บาทต่อกิโลกรัม จำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 50 บาท

เกษตรกรปลูกเบญจมาศเป็นอาชีพหลักร้อยละ 77.1 โดยผู้ปลูกร้อยละ 17.1 มีการผลิตยอดพันธุ์ไว้ใช้เอง และจำหน่ายแก่สมาชิก และเพื่อนบ้าน เหตุผลที่เกษตรกรเลือกปลูกเบญจมาศเพราะตลาดมีความต้องการสูง ผลตอบแทนสูง ปลูกตามเพื่อนบ้านที่ประสบความสำเร็จ การลงทุนน้อย และปลูกง่าย โดยจะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในเรื่องวิชาการและเทคโนโลยีการผลิตเบญจมาศนั้น เกษตรกรเรียนรู้จาก 3 แหล่งใหญ่ ๆ คือ ประธานกลุ่มเกษตรกรตำบล และวิทยุเกษตรกรร้อยละ 87.8 เคยเข้ารับ

การอบรมอย่างเป็นทางการ หน่วยงานหลักที่ให้การอบรมแก่เกษตรกรคือหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร

ขั้นตอนการปลูก

1. การเตรียมดิน

แปลงที่เริ่มปลูกเบญจมาศเป็นครั้งแรก หรือปลูกหลังปลูกพืชหมุนเวียนมาก่อน จะต้องเตรียมดินใหม่ โดยไถด้วยไถพาน 3 ตากดินไว้ 10-15 วัน เพื่อกำจัดวัชพืช และโรคในดิน จากนั้นไถด้วยไถพาน 7 และตากดินอีก 10-15 วัน แล้วใส่ปุ๋ยและวัสดุปรุงดินรองพื้น ได้แก่ ปุ๋ย สูตร 0-46-0, 2 กิโลกรัมต่อโครง แถบคืบ 10 ฤกษ์ต่อโครง ชี้นู 8 กิโลกรัมต่อโครง ปุ๋ย 15-15-15, 1-2 กิโลกรัมต่อโครง โดโลไมท์ 8-10 กิโลกรัมต่อโครง หรือปุ๋ยกระดูก 1-2 กิโลกรัมต่อโครง และ หินฝุ่น 1 กิโลกรัมต่อโครง จากนั้นใช้รถโรตารี พรวนให้คลุกเคล้าเข้าด้วยกัน ทำร่องขึ้นแปลงสูง 50 เซนติเมตร ภายใน 1 โครง จะมีแปลงขนาด 1 x 20 เมตร จำนวน 2 แปลง แต่ละแปลงห่างกัน 50 เซนติเมตร ระหว่างโครงห่างกัน 1 เมตร ขึ้นแปลงเสร็จแล้วโรยแถบคลุมแปลงโครงละ 3 ปี๊บ กลี่ยให้เสมอรวางตาข่ายเพื่อช่วยพยุงต้น รดน้ำและปลูกยอดพันธุ์

การเตรียมดินปลูกเบญจมาศควรปรับสภาพความเป็นกรด-ด่าง ด้วยการใส่โดโลไมท์ ให้ดินมี pH ที่ 6.5 และตากดินฆ่าเชื้อโรคในดิน มูลสัตว์ที่ใช้ไม่ใช้ขี้วัว เพราะมีเมล็ดพืชปะปนมา และขี้ไก่จะทำให้เกิดเชื้อราในดินมาก

2. การบังคับการออกดอก

เนื่องจากเบญจมาศเป็นพืชวันสั้นจะสามารถออกดอกได้ทันทีที่ต้นตั้งตัวได้ ดังนั้นการปลูกที่วันน้ำเขียวจึงต้องให้ไฟเพื่อบังคับไม่ให้ดอกออกจนกว่าต้นจะสูง 30 เซนติเมตร นิยมใช้หลอดนีออน วอร์มไลท์ 40 วัตต์ ซึ่งจะประหยัดไฟ โดยแขวนสูงจากพื้นแปลง 1.5 เมตร ไฟแต่ละดวงห่างกันเฉลี่ย 2 เมตร ให้ไฟนาน 4 ชั่วโมง ในช่วงกลางวัน หรือให้ไฟ 15 นาที ปิด 15 นาที สลับไปในช่วง 4 ชั่วโมง ถ้าปลูกในฤดู (11 ส.ค.-9 ม.ค. แสงกลางวันน้อยกว่า 13 ชั่วโมง เบญจมาศจะให้ดอกได้ตามปกติ) เมื่อหยุดให้ไฟ

เบญจมาศจะเริ่มสร้างตาดอกทันที สำหรับการปลูกนอกฤดู (10 ม.ค.-10 ส.ค. แสงกลางวันมากกว่า 13 ชั่วโมง เบญจมาศจะให้ดอกคุณภาพต่ำ) จะต้องคลุมด้วยพลาสติกดำทุกวันตั้งแต่เวลา 18.00-07.30 น. เพื่อให้เบญจมาศได้รับแสงน้อยกว่า 13 ชั่วโมงต่อวัน จนกว่าจะเห็นดอกเป็นเม็ดชัดเจนจึงหยุดคลุม

3. การรดน้ำ

รดทุกวันเพื่อให้ดินชุ่มแต่ไม่แฉะ ระยะปลูกใหม่ 7 วันแรก รดน้ำวันละ 2 ครั้ง ต่อไปรดน้ำวันละ 1 ครั้ง การรดน้ำจะรดช่วงเช้ามีด ถึง 14.00-15.00 น. เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ใบเปียกในช่วงกลางวัน เป็นการป้องกันการระบาดของโรคเชื้อรา เกษตรกรนิยมกำจัดวัชพืชโดยการถอนด้วยมือ 2 ครั้ง

4. การใส่ปุ๋ยเคมี

- สัปดาห์ที่ 1 หลังปลูกใส่ปุ๋ย 46-0-0 อัตรา 2 กิโลกรัมต่อโครง
- 10 วันถัดมา ใส่ปุ๋ยสูตร 15-0-0 2 กิโลกรัมต่อโครง
- 10 วันถัดมา ใส่ปุ๋ยสูตร 15-0-0 2 กิโลกรัมต่อโครง
- เมื่อหยุดให้แสงไฟ ประมาณ 30 วัน หลังปลูก คือต้นสูง 30 เซนติเมตร ให้เริ่มให้ปุ๋ยสูตร 15-15-15, 2 กิโลกรัมต่อโครง 1 ครั้ง จากนั้น ทุก 10 วัน ให้ปุ๋ย 8-24-24 2 กิโลกรัมต่อโครง ร่วมกับฉีดพ่นทางใบสูตร 13-0-46, 1 กิโลกรัมต่อน้ำ 200 ลิตร ฉีดทั้งที่ดอกตูมและใบให้ทั่ว การฉีดพ่น 13-0-46 จะให้วันเดียวกันหรือคนละวันกับปุ๋ย 8-24-24 ก็ได้ สรุปลแล้วจะใส่ปุ๋ย 8-24-24 และ 13-0-46 อย่างละประมาณ 3 ครั้ง
- เมื่อดอกเริ่มแย้มเริ่มเห็นสีของกลีบดอกแล้ว (ประมาณ 1 สัปดาห์ก่อนตัดดอก)

พ่นดอกและใบด้วยปุ๋ยสูตร 0-0-60 อัตรา 1 กิโลกรัมต่อน้ำ 200 ลิตร เพื่อให้สีดอกสด ระยะเวลาจะต้องพรางแสงด้วยซาแรนสีดำ

5. ฮอริโมน จะฉีด 2 ครั้ง คือ

(1) ระยะเวลาต้นกล้า จะฉีดฮอริโมนจิบเบอริลิน บำรุงใบเป็นหลอดมีเม็ดสีขาวเล็ก ๆ ในหลอด ฉีด 3 ครั้ง หลังปลูกในสัปดาห์ที่ 1, 2 และ 3 อัตรา 1 หลอดฉีดได้ 10 โครง

(2) จิบเบอริลินเม็ด ซึ่งจะให้ในทุกพันธุ์ โดยจะใช้ฉีดเมื่อหยุดให้ไฟแก่ต้นเบญจมาศ อัตรา 1 เม็ดต่อน้ำ 200 ลิตร (ฉีดได้ 10 โครง) เพื่อยืดช่อดอก ฉีด 1-2 ครั้ง ห่างกัน 15 วัน

6. การแต่งฟอร์มดอก

(1) ชนิดดอกเดี่ยว ต้องการดอกที่ปลายช่อ เป็นดอกใหญ่ เพียงดอกเดียว จึงจำเป็นต้องปลิดดอกข้างออกให้หมดด้วยมือ เมื่อดอกมีขนาดเท่าหัวไม้ขีดทำการ ปลิดดอกข้าง 2 ครั้ง ห่างกัน 2 สัปดาห์

(2) ชนิดดอกช่อ เบญจมาศชนิดดอกช่อ จะมีดอกย่อยเล็ก ๆ ที่ปลายช่อมากมาย แต่ต้องการให้มีดอกขนาดเล็ก จำนวน 5-12 ดอกเท่านั้น แล้วแต่สายพันธุ์ อยู่ในตำแหน่งที่สวยงามได้จึงหวัะ เมื่อตุ่มดอกปลายช่อมีขนาดเท่าหัวไม้ขีดไฟ ใช้มือปลิดดอกยอดและดอกที่ไม่ต้องการ ในเวลาเดียวกันจะริดแขนงข้างออกด้วย ซึ่งจะเป็นระยะเวลาประมาณ 15 วันหลังหยุดไฟ

7. การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวจะต้องตัดทั้งช่อโดยใช้กรรไกรตัดกิ่งไม้ ตัดที่โคนต้นให้ได้ก้านดอกยาวที่สุด (80-100 เซนติเมตร และตัดในช่วงตอนเย็น เพื่อไม่ให้เบญจมาศเหี่ยวง่าย เบญจมาศแบบดอกเดี่ยวจะเก็บเกี่ยวเมื่อดอกบานใกล้ จะเต็มที คือ บาน 70-80 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจะสังเกตเห็นว่า เกสรตัวผู้และกลีบดอกชั้นในจะบานเต็มที่ สำหรับเบญจมาศแบบดอกช่อจะเก็บเกี่ยวได้เมื่อจำนวนดอกในช่อ บาน 70 เปอร์เซ็นต์ เมื่อตัดดอกแล้ว แต่งดอกที่เก้งก้าง ไม่ได้ตำแหน่งออก ริดใบส่วนล่างออกบ้าง และทำการห่อ

ช่อดอกด้วยกระดาษห่อละ 1 กิโลกรัม ทำช่อดอกตัดปลาย ก้านดอกให้เท่ากัน โดยให้ก้านยาว 70-75 เซนติเมตร แล้วนำช่อดอกปักลงในถังน้ำทันที เพื่อป้องกันอากาศ อุดตันท่อลำเลียงน้ำ ซึ่งจะทำให้ดอกเบญจมาศเหี่ยวได้ง่าย

ปัญหาการผลิตเบญจมาศ ของเกษตรกรผู้ปลูกเบญจมาศ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา

สำหรับปัญหาของเกษตรกรพบว่า มี 10 ประเด็น เรียงตาม ลำดับความถี่มากไปหาน้อยได้แก่ ปริมาณและคุณภาพ ของยอดพันธุ์ ความต้องการสายพันธุ์ที่พันธุ์ใหม่โรคและแมลง บั๊จจัยการผลิตมีราคาแพง ความไม่เป็นธรรม ด้านราคา การขาดแคลนแรงงานและแรงงานด้อยคุณภาพ ปัญหา ดินเสื่อม ขาดเงินทุน ขาดสื่อแนะนำเทคโนโลยีการผลิตให้ นักท่องเที่ยวชมและขาดความรู้ในการปลูกเบญจมาศ

ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาข้อมูลสภาพการผลิตแล้ว พอจะสรุปได้ว่า จำนวนผู้ปลูกและพื้นที่ปลูกเบญจมาศลดลงเป็นจำนวน มากในปี พ.ศ. 2548 เพราะขาดการรวมกลุ่มและไม่มีการ สนับสนุนจากภาครัฐ การผลิตมีขั้นตอนที่ละเอียดอ่อน เกษตรกรบางรายไม่มีความอดทนพอจึงเลิกไป ในขณะที่มี รายใหม่เข้ามาเพิ่มแต่ยังขาดความรู้และเป็นการทำตาม เพื่อนบ้านจะได้ผลดีเฉพาะรายใหญ่ที่มีความรู้ความชำนาญ และเงินทุนมากเท่านั้นที่ได้ผลดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเทคโนโลยี ที่ใช้ในการผลิตของแต่ละรายแตกต่างกันมากและไม่ถูกต้อง หรือขาดความรู้ความเข้าใจ เช่น เรื่องการใช้ปุ๋ย การให้ แสงไฟ โรคและแมลง เป็นต้น ส่วนเทคนิคที่เข้าใจกันดี

เป็นเทคนิคที่มีความสะดวกในการปฏิบัติและเข้าใจได้ง่าย เช่น การเตรียมดิน การให้น้ำ การแต่งดอก การเก็บเกี่ยว และการปลูกพืช หมุนเวียน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรเสนอมานั้น พบว่าเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยเกษตรกรเอง ต้องอาศัยภาครัฐเข้าดำเนินการและในรูปแบบของการบูรณาการจากหลาย ๆ หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัย ในรูปแบบของการวิจัยในแปลงเกษตรกรแบบเกษตรกรมีส่วนร่วม (farmer participatory approach) แล้วถ่ายทอดผลวิจัยที่เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมซึ่งเป็นวิธีที่เกษตรกรปฏิบัติได้จริง (appropriate technology) เช่น ปัญหาการปรับปรุงพันธุ์ การขยายพันธุ์ที่ปลอดโรคจากการเพาะเนื้อเยื่อให้เพียงพอ การปรับปรุงดิน การให้แสงไฟ และการลดต้นทุน นอกจากนี้ควรพิจารณาเรื่องการตลาดที่ไม่ให้มีการกดราคาและกีดกันอีกด้วย

แนวทางแก้ปัญหาโรคเบญจมาศ

ดร.โสภณ วงศ์แก้ว สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ศึกษาโรคเบญจมาศ ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2547-2548 (โสภณ วงศ์แก้ว, 2548) ได้ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการโรคที่สำคัญของเบญจมาศ สำหรับอำเภอวังน้ำเขียว คือ โรคเหี่ยวจากฟิวซาเรียม ดังนี้

แหล่งที่มาของเชื้อฟิวซาเรียม

1. ติดมากับพันธุ์ (พันธุ์อมโรค)
2. ตกค้างอยู่ในดิน (ดินอมโรค)

การแก้ปัญหาเชื้อที่ติดมากับพันธุ์: มาตรการป้องกันปัญหา

1. แม่พันธุ์ที่ใช้ขยายจะต้องผลิตในสภาพปลอดโรค
2. แม่พันธุ์ควรได้รับการตรวจและรับรองสภาพ

ปลอดโรคก่อนเริ่มขยาย

3. ยอดพันธุ์จำหน่ายควรมีการรับรองสภาพปลอดโรค

4. พื้นที่เพาะชำยอดจะต้องอยู่ในสภาพปลอดโรค ถูกสุขลักษณะ และมีการเปลี่ยนวัสดุปลูกหรือฆ่าเชื้อในวัสดุปลูกเป็นครั้งคราว

5. เลือกใช้เฉพาะยอดพันธุ์ที่สมบูรณ์ไม่มีอาการผิดปกติ

6. แยกยอดพันธุ์ที่ชำแล้วด้วยคาร์เบนดาซิม หรือเบนนิมิล นาน 1-2 ชั่วโมง ก่อนย้ายปลูก

7. ทำลายต้นที่แสดงอาการโดยถอนออกจากรแปลง เพื่อลดแหล่งระบาดของโรค

การแก้ปัญหาเชื้อที่ตกค้างอยู่ในดิน :

1. สลับการใช้พื้นที่โดยปลูกพืชชนิดอื่นบ้าง เพื่อตัดวงจรของโรคเบญจมาศ

2. ถอนต้นที่เป็นโรคออกทำลายทิ้งนอกบริเวณปลูกทันทีที่พบเห็น

3. ลดปริมาณหรือฆ่าเชื้อที่ตกค้างอยู่ในดินโดยใช้ฟอร์มาลินหรือสารคาร์เบนดาซิม หรือเบนนิมิล หรือใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หรือใช้ทั้งสามวิธีแบบผสมผสาน คือ

- ปีแรก ใช้ฟอร์มาลินในช่วงเตรียมปลูก หลังจากพืชอายุ 1-1.5 เดือน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มทส (ประกอบด้วยปุ๋ยอินทรีย์ที่มีจุลินทรีย์ 3 ชนิด คือ *Azotobacter sp.*, *Azospirillum sp.* และ *Trichoderma sp.*) 1 ครั้ง

- ปีที่สอง ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มทส 1 ครั้ง ปีถัดไป ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติที่ทำได้ในพื้นที่หากมีปัญหาใช้คาร์เบนดาซิมรดแปลง หากพบการสะสมของโรคให้กลับไปเริ่มต้นที่ฟอร์มาลิน

ข้อเสนอแนะด้านเทคโนโลยี การผลิตเบญจมาศ

ในปี พ.ศ. 2547-2548 ผศ.ดร.เรณู ขำเลิศ และ ดร.อัศจรรย์ สุขธำรง สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ศึกษาปัญหาการผลิตเบญจมาศของเกษตรกร ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ได้รายงานปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเบญจมาศไว้ดังนี้ (เรณู ขำเลิศ และ อัศจรรย์ สุขธำรง, 2548)

1. ปัญหาที่พบ

- (1) ต้นกล้าเบญจมาศไม่แข็งแรง ทำให้คุณภาพของดอกลดลง
- (2) การให้ปุ๋ยเบญจมาศไม่เหมาะสมก่อนการเก็บเกี่ยว
- (3) ปัญหาคอดอกยาวเมื่อปลูกเบญจมาศในฤดูร้อน
- (4) ปัญหาวัชพืชในแปลงปลูกเบญจมาศ

2. การดูแลจัดการแปลงปักชำ

ต้นกล้าจากแปลงปักชำมีความสำคัญมาก เพราะถ้าได้ต้นกล้าไม่ดี แม้มีการจัดการดีเพียงใดก็ไม่สามารถผลิตเบญจมาศที่มีคุณภาพดีได้ ต้นกล้าในแปลงปักชำค่อนข้างอ่อนแอ และติดโรคง่าย ถ้าการจัดการไม่ดีต้นกล้าที่ได้จะไม่สมบูรณ์แข็งแรง และอาจกระจายโรคไปยังแปลงปลูกอื่น ต้นกล้าที่แข็งแรงจะต้องมีรากอวบ ออกรอบโคนต้นอย่างสม่ำเสมอ ยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ทางโครงการนี้ได้นำผลการทดลองการใช้ฮอร์โมนน้ำเพื่อการออกรากของต้นกล้าปักชำให้เกษตรกรใช้ โดยใช้ NAA 2,500 ppm แทนฮอร์โมนในท้องตลาด ซึ่งปรากฏว่าสามารถลดค่าใช้จ่ายได้

3. การให้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มคุณภาพก่อนเก็บเกี่ยว

การให้ปุ๋ยเบญจมาศไม่เหมาะสมก่อนเก็บเกี่ยว ทำให้ดอกเบญจมาศด้อยคุณภาพและมีอายุการปักแจกันสั้น

การให้ปุ๋ยเบญจมาศที่เหมาะสมในระยะเวลาการพัฒนาด้านลำต้นและใบ ควรให้ปุ๋ยไนโตรเจนเป็นหลักในระยะสร้างตาดอกควรเน้นการให้ปุ๋ยฟอสฟอรัส และระยะเวลาพัฒนาดอกจะใส่ปุ๋ยโพแทสเซียมเป็นส่วนใหญ่ เบญจมาศที่ให้ปุ๋ยไนโตรเจนอย่างต่อเนื่องจนเกิดการปลูกเลี้ยงจะมีคุณภาพต่ำ ดอก ก้านและใบ ไม่แข็งแรง อายุการปักแจกันสั้น ดังนั้นควรมีการจัดการปุ๋ยอย่างถูกวิธี เพื่อให้เบญจมาศที่ผลิตได้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาด การฉีดพ่นปุ๋ย 0-0-60 ที่ความเข้มข้นตั้งแต่ 1-2 เปอร์เซ็นต์ ก่อนเก็บเกี่ยว 1 ครั้ง (10 วันก่อนตัด) จะช่วยยืดอายุการปักแจกัน กลีบดอก ใบ และก้านดอกแข็งแรงขึ้น

4. การลดปัญหาคอดอกยาว

ปัญหาคอดอกยาวพบในเบญจมาศประเภทดอกช่อ ซึ่งปกติช่อดอกเบญจมาศมีความยาวคอดอก 6 - 8 เซนติเมตร แต่ในฤดูร้อนมีความยาวคอดอกมากกว่า 10 เซนติเมตร ทำให้เสียรูปทรงของช่อดอก ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด พบว่าการใช้ฮอร์โมนแพคโคลบิวทราโซลฉีดพ่นยอดเบญจมาศ ซึ่งมีปัญหาคอดอกยาวในช่วงฤดูร้อน โดยใช้ที่ความเข้มข้น 1 เปอร์เซ็นต์ ฉีดพ่นเมื่อ 7-10 วัน หลังหยุดให้ไฟจะสามารถลดความยาวคอดอกได้

5. การแก้ปัญหาวัชพืชในแปลงปลูกเบญจมาศ

ปัญหาวัชพืชในเบญจมาศ ทำให้เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานถอนทำลาย และค่าสารกำจัดวัชพืชสูงมาก นอกจากนี้ชนิดของสารกำจัดวัชพืชและอัตราที่ใช้ยังมีผลกระทบต่ออาการเจริญเติบโตของต้นเบญจมาศ ซึ่งอาจทำให้คุณภาพของดอกลดลงหรืออาจทำให้เบญจมาศตาย การใช้หินฝุ่นและโดโลไมท์อัตราส่วน 4:1 ปริมาณ 100 กรัมต่อตารางเมตรโรยบนแปลงปลูก ร่วมกับใช้สารอัลลาร์คอลล (alarchlor) โดยฉีดพ่นสารทั้งไว้ 3 วัน และ 6 วัน ก่อนปลูก ทำให้ปริมาณวัชพืชในแปลงปลูกเบญจมาศลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน และไม่เป็นอันตรายต่อเบญจมาศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2545). คู่มือโครงการส่งเสริมการผลิตพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ หม่อนไหม และ พืชสมุนไพร. (อัครสำเนา)
- ธวัชชัย ทีฆชอุณหเถียร. (2549). เทคโนโลยีการผลิตเบญจมาศที่เหมาะสม ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. เอกสารวิชาการ. สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา.
- ธวัชชัย ทีฆชอุณหเถียร และอ้อยใจ พิมจ่อง. (2546). เทคโนโลยีการผลิตเบญจมาศ กลุ่มผู้ปลูกเบญจมาศ ตำบลไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (อัครสำเนา)
- เรณู ขำเลิศ และอัศจรรย์ สุขอำรง. (2548). ปัญหาการผลิตเบญจมาศในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. แผ่นพับ. สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช และหน่วยบริการวิชาการแก่ชุมชน สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา.
- เศรษฐพงศ์ เลขะวัฒนะ. (2546). สถานการณ์ผลิตไม้ดอกไม้เมืองหนาว. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การพัฒนาไม้ดอกไม้เมืองหนาวของไทย. วันที่ 12 กันยายน 2546. ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จังหวัดเชียงใหม่.
- สมเพียร เกษมทรัพย์. (2526). ไม้ตัดดอก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- โสภณ วงศ์แก้ว. (2548). หัวหน้าสาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช. สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2548.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา. (2546). สถิติการปลูกพืชของจังหวัดนครราชสีมา. (อัครสำเนา)
- อดิศร กระแสชัย. (2535). เบญจมาศ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อนุสร จันทรแดง. (2549). การศึกษาวิธีการผลิตและปัญหาการผลิตเบญจมาศของเกษตรกรตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการวิจัย. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง) สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 จังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการเกษตร.